

POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU

Zagłada Żydów dokonała się na polskiej ziemi i w polskiej obecności. W polskiej historiografii dominuje pogląd, że najczęstszą postawą świadków Zagłady była obojętność. Kwestia ta wymaga jednak pogłębionej refleksji i doprecyzowania. Tradycyjny podział na świadków – sprawców – ofiary nie oddaje złożoności sytuacji w okupowanej Polsce, a w konsekwencji utrudnia zrozumienie dynamiki wydarzeń oraz wzajemnych relacji nie tylko pomiędzy Polakami a Żydami, lecz w obrębie poszczególnych grup.

Celem projektu jest próba usystematyzowania dotychczasowych ustaleń i syntetyczne opracowanie problematyki postaw Polaków wobec Zagłady, a w konsekwencji „opowiadanie na nowo” polskiego doświadczenia obecności przy Zagładzie.

Będziemy realizować badania, polegające na poszukiwaniu odpowiedzi na szereg kluczowych pytań, takich jak kwestia obojętności (jakie oblicza miała obojętność, czy w ogóle była możliwa?) i milczenia wobec naocznego doświadczenia Zagłady, rozmaite perspektywy jej interpretowania przez świadków (moralne, religijne, polityczne, ekonomiczne i inne). Celem projektu jest także redefinicja samej kategorii – "świadek" bowiem może oznaczać zarówno widza, obserwatora, jak i biernego czy czynnego uczestnika wydarzeń. Projekt ma na celu nie tylko przełamanie funkcjonujących w literaturze schematów interpretacyjnych dotyczących kategorii "świadkowania", ale także połączenie perspektywy polskiej i żydowskiej poprzez ukazanie szerszych kontekstów wzajemnych relacji.

Proponowany projekt wpisuje się w kontekst trwającej od wielu lat na świecie debaty na temat postaw europejskich społeczeństw w czasie Zagłady. Efektem końcowym grantu będzie publikacja, która może posłużyć do ujęć komparatystycznych, a przede wszystkim dawać wyobrażenie o charakterze polskiej specyfiki świadkowania Zagładzie.